

національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Сер. «Право». 2013. Вип. 20. С. 98-107.

4. Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики : научное пособие. Новое изд., перепеч. с изд. 1908 г. М. : ЛексЭст, 2002. 1088 с.

5. Сьоміна Н. А. Механізм вчинення злочину : поняття та елементи. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ.* № 3. 2009. С. 160-165.

6. Криміналістика : підручник / В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Іщенко, О. О. Алексєєв та ін. К. : «Центр учбової літератури», 2015. 544 с.

7. Карпов Н. С. Злочинна діяльність : монографія. К. : Вид-во Семенко С., 2004. 310 с.

Білоус Ірина Володимирівна,

завідувач відділу почеркознавчих
досліджень лабораторії
криміналістичних видів досліджень
Київського науково-дослідного
інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України

**ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА
ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ В НАУКОВО-
ДОСЛІДНИХ УСТАНОВАХ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ МІНІСТЕРСТВА
ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ЗА ЕКСПЕРТНОЮ СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
«ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЧЕРКУ ТА ПІДПISУ»**

Одним із важливих напрямків удосконалення судово-експертної діяльності в Україні є перебудова системи підготовки експертних кадрів.

Нині на підставі положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2015 № 301/5 підготовка (стажування) працівників науково-дослідних установ судових експертиз, які мають намір отримати та/або підтвердити кваліфікацію судового експерта, здійснюється за програмами підготовки з відповідних експертних спеціальностей, які затверджуються головою ЦЕKK і передбачають проведення лекційних та практичних занять, підготовку проектів висновків та проведення їх рецензування [1].

Мінімальний обсяг програм підготовки (стажування) становить: у разі присвоєння кваліфікації судового експерта – 40 академічних годин, у разі першого підтвердження кваліфікації судового експерта – 32 академічні

години; у разі наступних підтверджень кваліфікації судового експерта – 24 академічні години за відповідними програмами №1-3.

Відповідно до затверджених програм підготовки судових експертів за експертною спеціальністю 1.1 «Дослідження почерку та підписів» передбачено вивчення загальних теоретичних положень та процесуальних підстав проведення судової почеркознавчої експертизи, особливостей проведення ідентифікаційних, діагностичних, класифікаційних досліджень рукописів, проведення комплексних досліджень у вирішенні судово-почеркознавчих завдань.

Дана програма хоча і розроблена у відповідності до наукових положень судового почеркознавства, але поряд з цим має ряд недоліків:

- відсутні єдина система підготовки та відповідні навчальні матеріали;
- відсутня можливість ознайомлення з всіма методиками, внесеними в реєстр методик проведення судових експертиз, а також з джерелами, що наведені в переліку рекомендованої літератури;
- перелік тем не відповідає сучасним потребам слідчої, судової та експертної практики;
- відповідальність за підготовку методичного матеріалу полягає безпосередньо на керівника стажування.

З метою усунення вищевказаних недоліків доцільно розробити методичні рекомендації з підготовки судових експертів в НДУСЕ МЮ за експертною спеціальністю 1.1. «Дослідження почерку та підписів».

Під час розробки відповідних методичних рекомендацій необхідно врахувати історію розвитку і роль фундаментальних і спеціальних наук в розробці судового почеркознавства, теоретичні положення судово-почеркознавчої ідентифікації та діагностики, а також особливості методик дослідження рукописів в залежності від їх компонентного складу, умов їх виконання, сучасний стан та можливості застосування методик судово-почеркознавчих класифікаційних завдань.

Програма підготовки повинна відображати сучасний стан розроблення особливих методик судово-почеркознавчої експертизи та потреби слідчої та судової практики.

Також програма підготовки повинна передбачати процес вивчення наукових джерел з судового почеркознавства, який рекомендується починати з засвоєння таких понять, як предмет судового почеркознавства і судово-почеркознавчої експертизи, почерк як об'єкт експертизи, природу почерку, а також закономірностей формування його індивідуальності і стійкості [2,с.23].

В подальшому слід розглянути завдання, що вирішуються судово-почеркознавчої експертизою та їх класифікацію. Мається на увазі розподіл на ідентифікаційні, діагностичні та класифікаційні, що в свою чергу залежать від виду почергового об'єкту (текст, підпис, цифровий запис), обсягу тексту (великий, середній, малий, короткий запис), умов виконання (звичайні, незвичні тощо).

Наступними етапами підготовки є ознайомлення з методиками, що відображають сучасний стан можливостей судової почеркознавчої експертизи, їх диференціацію на загальну та особливу, види особливих методик. Засвоєння стадій експертного дослідження, що передбачені загальною методикою почеркознавчої експертизи [3], правил оформлення результатів експертного дослідження [4].

Важливим етапом оволодіння спеціальними знаннями в галузі судового почеркознавства є розгляд системи ідентифікаційних ознак почерку.

Всі етапи підготовки повинні закріплюватися виконанням практичних завдань.

В науково-дослідних установах судових експертиз Міністерства юстиції України (далі НДУСЕ МЮ) з метою покращення засвоювання теоретичного матеріалу та сприянню напрацювання практичного досвіду особами, що проходять підготовку за експертною спеціальністю 1.1 «Дослідження почерку та підписів» доцільно:

- створити в кожному підрозділі навчальні матеріали з експертними провадженнями в яких якісно, повно та обґрунтовано відображений процес проведеного почеркознавчого дослідження, а також міститься якісний ілюстративний матеріал;

- намагатися накопичувати ілюстративний матеріал з «нестандартними» об'єктами дослідження (автопідробка, рукописи виконані на незвичних поверхнях та незвичними пишучими приладами, рукописи виконані в стані алкогольного, наркотичного сп'яніння тощо);

- керівнику стажування під час проведення підготовки враховувати особливі здібності особи що стажується щодо оволодіння навчальним матеріалом.

Для вдосконалення процесу підготовки судових експертів за напрямком судової почеркознавчої експертизи керівнику НДУСЕ МЮ необхідно створити умови, які б сприяли якісному процесу проведення підготовки, а саме:

- забезпечити можливість проведення лекційних занять із застосуванням інтерактивних матеріалів (презентацій);

- здійснювати безпосередній контроль за всіма етапами підготовки;

- забезпечити проведення підготовки фахівців під керівництвом досвідчених судових експертів, що мають практичний стаж експертної діяльності в галузі судової почеркознавчої експертизи понад 10 років.

Список використаних джерел

1. Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів: затверджене наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2015 № 301/5. Дата оновлення: 08.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15> (дата звернення 23.10.2019).

2. Погибко Ю. Н. Подготовка специалистов в области судебно-почерковедческой экспертизы. Методическое пособие.- М., ВНИИСЭ, 1978.- С. 65.

3.Методика судово-почеркознавчої експертизи: загальна частина / ДНДЕКЦ МВС України.- К., 2008, С.34.

4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. Дата оновлення: 22.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення 23.10.2019).

5. Погибко Ю. Н. Рекомендации по обучению начинающих специалистов решению профессиональных судебно-почерковедческих задач. Методическое пособие для экспертов.- ВНИИСЭ, 1979. С. 125.

Біляков Андрій Миколайович,
професор кафедри судової медицини
та медичного права Національного
медичного університету імені
О.О. Богомольця, доктор медичних
наук

МЕТОДОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ ДАВНОСТІ ТРАВМУВАННЯ В ЕКСПЕРТНІЙ СУДОВО-МЕДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ

В сучасному світі людина постійно знаходиться під впливом екзогенних факторів, які можуть стати причиною виникнення механічної травми, яка являє собою одну із головних медичних та соціальних проблем, оскільки підвищує рівень травматизму та смертності. За статистичними даними механічна травма займає провідне місце в загальній структурі смертності населення різних країн, а у випадках протиправних дій проти життя людини визначення давності її виникнення має вирішальне значення.

Відомо, що використання методологічних підходів в експертній роботі дозволяє оптимізувати експертний процес, що дозволяє не лише скоротити час експертного дослідження, але й суттєво покращити його якість. Саме тому судово-медичний експерт – танатолог при побудові алгоритму своєї роботи з об'єктом – трупом має дотримуватися не лише загальноприйнятих правил та методик, але й використовувати методологічні підходи для експертного процесу в цілому.

В судово-медичній практиці широко використовується загальноприйнятий методологічний підхід судово-медичної (криміналістичної) ідентифікації знаряддя травмування при дослідженні біологічного об'єкту. Дана методологія передбачає виділення насамперед групових ідентифікаційних ознак та індивідуальних. Подібний алгоритм